

11 *John Henry Mackay* — německý básník a prozaik (1864–1933), původem ze Skotska, pronikl k nám v devadesátých letech jako hlasatel individualistického anarchismu, znající se k učení Maxe Stirnera, jehož životopis napsal. Jestliže St. K. Neumann, pořádaje svou první sbírku lyriky, položil v její čelo Mackayovy charakteristické verše jako moto, je to dokladem, jak se už tehdy začínal přiklánět k Moderní revui i k individualistickému anarchismu, který měl tenkrát v její literární skupině, zejména v Arnoštu Procházce a Jiřím Karáskovi ze Lvovic, oddané vyznavače: St. K. Neumann ještě v Kalendáři neodvislého dělnictva na rok 1900, jež redigoval, přinesl o Mackayovi jakožto „básníkovi anarchie“ entuziastický esej právě z Karáskova pera; již předtím vyšel knižně český překlad Mackayova románu *Anarchisté* (Vzdělávací bibliotéka, sv. 31, Praha 1896). Verši, jichž St. K. Neumann užil jako mota ke své knižní prvotině, začíná se poslední, patnáctý zpěv Mackayovy básně *Moderne Jugend* (podtitul *Eine Anklage*, viz *John Henry Mackay, Gesammelte Werke*, sv. 3, Treptow u Berlína 1911, str. 264/265), kde však na rozdíl od Neumannovy citace nejsou v uvozovkách a končí se tečkou bez následujících pomlček: A naše doba si žádá mužných činů, svobodných čel a vřelých srdcí, aby bezohledně vymýtila lež. Pak se ráda obejde bez velkého zástupu těch, kdo nerozumně lpějí na všem starém a zavírají sluch před voláním nové doby, poněvadž nenávidí vše, co ruší jejich klid.

15, 1/2 *na tichém dvoře, v chomáčích trávy mezi kamením* — srv. s údajem básníka tehdejšího spoluvězně A. P. Veselého: „Uprostřed dvora roste několik nuzných keříčků a zakrsalých stromků, a tu i tam zelená se nesměle sporá travička“ (OPH, 122).

17 *Josefu Škábovi* — Josef Škába (1870–1933), tehdy triadvacetiletý, působil v popředí pokrokového hnutí od samého jeho začátku: redigoval jeho listy — *Časopis českého studentstva* a *Nové proudy* — nebo v nich spolupracoval, v *Rozhledech*, v *Neodvislosti* aj.; byl také členem výkonného výboru pokrokové strany. Zasloužil se o součinnost mezi studentskými stoupenci pokrokového hnutí a jeho dělnickou složkou: podílel se na její organizaci, přispíval do jejího orgánu *Pokrokové listy* a zasedal i v jejím výkonném výboru. Oblíben pro svou povahu, těšil se mezi dělnickou mládeží sympatiím i pro svůj „sklon k socialismu“, jak svědčí A. P. Veselý: jeho socialismus byl však „více citový než ideový“, a to bylo „asi příčinou zarážející pozdější jeho přeměny“ (OPH, 85), když se připojil k buržoazním státoprávním radikálům. Dojista pro jeho blízký zprvu vztah k socialismu a k dělnické mládeži přilnul ke Škábovi též St. K. Neumann: vzpomíná, jak

tehda, když „pod hvězdami na nekonečných flámech“ filosofovali, „nejmilejším druhem byl nám všem Josef Škába, miloučký a záhadný redaktor Nových proudů“, a jindy o něm praví, že v atmosféře schůzek v tom pokrokářském středisku právě on udával „nejsladší tón“ (VZP, 20, 38). Zatčen později, teprve 23. září 1893, octl se Škába rovněž v novoměstské věznici, odkud však byl na kauci propuštěn už 23. prosince t. r. A obžalován v procesu s tzv. Omladinou jakožto jeden z jejích intelektuálních vůdců, byl odsouzen na dvě léta do těžkého žaláře, která jako St. K. Neumann strávil na Borech, odkud vyšel až po amnestii dne 5. listopadu 1895; 2/3 *jdou líně ve skupinách v kalném vzduchu po dvoře, který páchne plný špíny* — obdobně později vzpomínal A. P. Veselý na tyto vězeňské „procházky“: „V chudičké této „přírodě“ (viz vysv. k str. 15 — pozn. vyd.) zakopnete co chvíli o knedlík, chuchvalec rýže nebo hrachu, trestancem ze vzteku vyhozený. Na tomto nevzdušném, výpary z kuchyně, z cel a z trestanců prosyceném dvoře musí se vězeň ploužiti celou hodinu“ (OPH, 122).

18, 14 *dle větru vrže orel císařský* — viz vzpomínku A. P. Veselého: „Vinní i nevinní spali spánkem spravedlivých. Jen c. k. dvojhlavý orel na věžní korouhvičce chvílemi příšerně zaskřípal“ (OPH, 142; viz pozn. k str. 13).

23, 25/26 *kdes ozvala se známá melodie té hrdé hymny velkých záměrů* — viz pozn. k str. 13 a analogickou vzpomínku A. P. Veselého: „Zahořkovali jsme si nad bědnou minulostí českého národa, ale důvěřující v lepší budoucnost, spustili jsme svoji hymnu, Rudý prapor“ (OPH, 144).

26 *Cynthia* — Kynthia, tak byla zvána bájeslovná řecká bohyně Artemis, sestra boha Apollóna, a to podle hory Kynthu na ostrově Délu, kde prý se narodili; původně byla vzývána jako bohyně luny.

29, 15/16 *hrčení drožky do dálky se tratí i prchající cinkot tramvaje* — srv. se vzpomínkou A. P. Veselého na noci v novoměstské věznici: „Z okolních ulic, kde lidé svobodně dýchali, dolétal k nám jen ztajený dusot tramvajových koní, šum velkoměsta a vzdálený pískot dráhy“ (OPH, 142; viz vysv. k str. 47); 19/20 *ta píseň lidí nových, která směle již stokrát v šeru ulic zazněla* — jak lze soudit i z dalších veršů, jde pravděpodobně rovněž o Rudý prapor (viz vysv. k str. 23 a pozn. k str. 13), který byl, jak svědčí A. P. Veselý, „Omladinářům nejmilejším“ (OPH, 133), o polskou píseň, kterou přinesli čeští pokrokoví studenti roku 1891 z Krakova a která již od ledna příštího roku byla u nás úředně zakázána a její zpěv trestně stíhán; do češtiny ji přeložili Běla Krapková-Raichlová a Josef Škába (viz vysv. k str. 17).

38, 17 *Illustration* — pařížský ilustrovaný týdeník.

39, 30 *Květy* — literární měsíčník, redigovaný tehdy Svatoplukem Čechem.

41 *Janu Třebickému* — Jan Třebický, tehdy triadvacetiletý právník, náležel k předním publicistům pokrokového hnutí jako spolupracovník

Nových proudů, Neodvislosti, Rozhledů, později se připojil k buržoazním státoprávním radikálům; působil také literárně jako překladatel, např. Flaubertovy *Paní Bovaryové*, Zolova *Germinalu*, a podepsal manifest *České moderny*; 2/3 *Vzpomínka se dere za každým krokem na druhy* — ač někteří z obžalovaných v procesu s tzv. Omladinou byli jako St. K. Neumann na kauci propuštění z vyšetřovací vazby, většina jejich druhů byla nadále vězněna pod Novoměstskou věží; 8 *Jen hřbety sehnuté pro rány steré* — koho měl básník mimo jiné na mysli, vysvítá z těch pasáží jeho Politické epizody, kde vzpomíná na chování českých politických kruhů za perzekuce pokrokového hnutí: „Od pelichajících moráků staročeských nedalo se čekat nic jiného než to, co činili, to zlostné čepeření se a hurování před rudou vlajkou mládeže, která přestala se báti zejména slova socialism. Ale mladočeši činili zato dojem tím trapnější. Mimo dvě tři grégrovské výjimky bylo jejich jedinou snahou dokázat vládě a trůnu, že oni nic. A navýsost odpornou byla právě ta přílišná horlivost, horlivost nedůstojná, zbabělá“ (VZP, 49/50).

42, 1 *Proč rvem se? Proč se bijem?* — básník měl na mysli perzekvované účastníky mladého pokrokového hnutí; 5 *Je dohráno... A ticho, hrozné ticho...* — Josef Veselý, účastník tehdejších událostí, později vzpomínal, že zavládlo již na podzim 1893 po vyhlášení výjimečného stavu v Praze a po zatčení mnohých stoupenců pokrokového hnutí: „Po měsících bouřlivého kvasu, hlučných projevů a schůzí, nadšení a ruchu, pojednou vše utichalo. Perzekuce jako by všude šířila ledový chlad a temno. Lidé chodili jako neživí, zařezaní. Byli ulekani“ (ve stati *Politikem v osmnácti letech* z knihy *Omladina 25 let po procesu*, Praha 1919, str. 115); 6 *To tragédie byla pro arénu* — jak tímto veršem, tak veršem z předchozí vysvětlivky a slovy *my padli* z druhé části této básně měl autor pravděpodobně na mysli samo přelíčení s tzv. Omladinou a rozsudek v něm vynesený.

43, 5 *přední hlídkou* — mínil básník mladé pokrokové hnutí, jeho význam a funkci v našem tehdejší politickém životě, uprostřed jeho zmatku a mdloby; 12 *sketi vůdci* — mladočeští politikové, kteří po vítězství nad staročechy ve volbách roku 1890 vstupovali pak rostoucí měrou do šlépějí jejich oportunismu; 13 *chimérická práva pergamenů* — narážka na státní právo, o něž bojovali, ostatně zpravidla jen naoko, před voliči, mladočeští politikové, místo aby se účinně zasazovali o přirozená národní práva a o společenský pokrok.

45 *Autoru Písni otroka* — „Mužným slovem za výjimečného stavu byly Svatopluka Čecha *Písni otroka*, jichž účinek byl ohromný. Rozšířily se v mnoha výtiscích a i ve vězení byly čteny s opravdovou hltavostí,“ svědčí A. P. Veselý ve vzpomínce na pobyt v borské trestnici (OPH, 204/205); 27/28 *Třpytivý diadém jí ukazují* — královskou korunu; rovněž narážka na historické státní právo (viz vysv. k str. 43), jehož mladočeské hlasatele míní předtím básník licoměrnými pány

v černém fraku a s křivým hřbetem, kdežto *jonák hezký* je mu poté symbolem lidového revolučního mládí.

47 *Josefu Šárochovi* — pravděpodobně jde o medika Josefa Šárocha, známého v pokrokovém hnutí: působil jednak ve spolkovém studentském ruchu, jednak mezi tzv. pokrokovými socialisty kolem A. P. Veselého (OPH, 246); 7 *kočí teď ve spěchu obědvá v ní* — tj. kočí v tramvaji, tzv. koňce, neboť Praha tenkrát ještě neměla elektrickou pouliční dráhu (viz vysv. k str. 29).

55, II, 1 *Nad zelenavým stolkem plyn mi zpívá* — srv. s básníkovými slovy v Politické epizodě o jeho cele na Borech: že byla „vzdušná, světlá, ... pěkně útulná zvláště večer, když nad stolkem zeleně natřeným rozžehli plyn“ (VZP, 61).

57, VI, 1 *Sad chudičký a tráva samé býlí* — „Byl jsem ve své samotě jako ubedněný; odpolední a dopolední procházku jsem však nevynechával; pohledem na trochu křovin, několik stromů a kousek travičky jsem vždycky velmi okrál,“ vzpomínal na borskou věznicí A. P. Veselý (OPH, 196).

58, IX, 1/2 *Hned za zdí naší v bělostné se říze sad malý chvěje prškou bílých květů* — srv. s básníkovou vzpomínkou v Politické epizodě: „Zamřížované, podlouhlé okno bylo příliš vysoko. Přece však a přes zákaz přistaví si člověk židli, vystoupne skoro až na její lenoch a dívá se, dívá... Vidí kousek sadu, který na jaře kvetl a zasypával nás při procházce přes zeď bílými lístky, pak jsou pole, pak cesta loukou a na obzoru lesy. Po té pěšině chodívají výletníci a zpívají“ (VZP, 64/65).

59, XII, 4 *s autory je střídám francouzskými* — tj. ruské moralisty, o nichž se básník zmiňuje předtím a jimiž pravděpodobně mínil ruské realistické romanopisce, viz v Politické epizodě: „Překládal jsem Heina, četl jsem horlivě Rusy a Baudelaira“ (VZP, 63).

60, XIII, 1/2 *Tak mezi knihou, sešitem svým trávím dny jarní idyly své* — ještě po třiatřiceti letech v memoárové stati O Arnoštu Procházce a Moderní revui vzpomínal St. K. Neumann na mladíka v borské samovazbě, „připoutaného k zelenému stolečku, u kterého četl, psal, překládal, učil se“ (VZP, 135).

61, 23 *Výstřel za výstřelem hlučí* — z vojenského cvičiště poblíž borské trestnice.

65, 1 *Zpěv výletníků k oknu svábil mne* — viz vysv. k str. 58 a srv. se vzpomínkou básníkovu spoluodsouzence B. Vajgrta: „Slunce se pomalu chýlí k západu, po cestě se vrací zpívající výletníci, a kraj pomalu pustne“ (Vzpomínky z rakouských trestnic, Praha 1896, str. 35).

69, 6 *z těch svůdných žen, jak Scheiner kreslí je* — Artuš Scheiner (1863–1938), český malíř a zejména ilustrátor, známý tehdy ve smyslu citovaného verše; závažnější byly později jeho ilustrace k pohádkám.

70 *Dr. Aloisu Rašínovi* — Dr. Alois Rašín (1867–1923), tehdy advokátní koncipient, náležel k vůdčím představitelům pokrokového

hnutí; zatčen 29. září 1893, byl rovněž vězněn pod Novoměstskou věží a v procesu s tzv. Omladinou odsouzen do těžkého žaláře na dvě léta, jež strávil rovněž na Borech, odkud byl propuštěn až po amnestii 5. listopadu 1895; stál poté v čele buržoazních státoprávních radikálů, později působil v popředí mladočeské strany. Vzpomínaje na léta pokrokového hnutí, St. K. Neumann o něm v Politické epizodě napsal: „Nebyl naší láskou ani tehdy. A již tehdy miloval z nás nejvíce mladočechy a byl trochu arogantní...“ (VZP, 20).

86, 8 *drahá Milo* — Kamila Krémová, jíž je připsána celá sbírka, viz pozn. k str. 7.

89, 8 *A moje nervy chvějí se* — srv. s básníkovou zmínkou v Politické epizodě: „Mé poslední dni na Borech vyplněny byly ovšem nervózním pobíháním a hltáním cigaret“ (VZP, 66).

103, 5 *S Nemesis hrál jsem si na babu* — ironická narážka na zkušenost, která se obrážela v básníkově první sbírce veršů Nemesis, bonorum custos...

105, 3 *Obhajce Fryny* — řečník Hypereidés (zemřel roku 322 př. n. l.), jenž z lásky k proslulé hetěře hájil ji před aténským soudem proti žalobě z neznabožství: když viděl, že ani jeho obhajoba, ani prosby obviněné na soud nepůsobí, odhalil její hrud, a nato soudci, podmanění krásou obžalované, zprostili Fryné obžaloby.

117, 9/10 *verše mé, smutné to kvítí z bahnísek žalářů* — v básníkově první sbírce veršů Nemesis, bonorum custos...

118, 1 *Tu planoucí hymnu lidí nových jsme zpívali spolu* — míní se opět píseň Rudý prapor, viz vysv. k str. 29.

120, 1 *Cel žalářních tíseň nám seděla v šíji* — reminiscence na uvěznění básníka a jeho druhů za perzekuce mladého pokrokového hnutí.

127, 1 *Eh, kolikže ras kříží se v proudu mé divoké krve* — narážka na básníkův složitý původ: „Po matce jsem plebejec z rodu českého a ševcovského; po otci jsem buržoa a ještě o něco více. Moje bába z této strany byla ještě šlechtična. Její německé šlechtictví bylo polského původu... Zdá se, že jeden předek můj z této strany prchl do Čech po polském povstání a zde se poněmčil. Můj otec však, advokát, zemský a říšský poslanec, deklarant, byl již Čech“ (VZP, 16); 11 *regnum* — (lat.) království; *caput regni* — (lat.) hlava království, rozumí se hlavní město království, Českého království, tedy Praha.

128, 6 *poslední z pyšného toho rodu* — básník zřejmě naráží na šlechtickou minulost svého rodu, jež byla naposled zastoupena matkou jeho otce (viz předchozí vysv.), Janou Boleslawskou z Rittersteinu de Lokalides, která „byla ještě šlechtična“ a kterou sám pamatoval „jako velmi ztepilou, s krásným a hrdým profilem“ (VZP, 16); 8 *první nového rodu* — když se po smrti své tety Angeliky Neumannové, jejíž památce je báseň zasvěcena, přestěhoval St. K. Neumann na jaře 1896 do rodinné olšanské vily, kterou po ní zdědil, velmi si — jak později vzpomíná — „na tom zakládal“, že tam s ním „vtrhla, nová

doba' do posledního útočiště vymřelé právě rodiny staré, polo aristokratické, polo aspoň konzervativní“ (VZP, 79); 15 *velikým smutkem tě škrtil konec nad troskami* — nad troskami rodu a snad i rodinného jmění, zejména olšanského statku: viz např. už v Politické epizodě zmínku o „více než polozchudlých aristokratických tetách“, jež roku 1881 „prodaly statek za olšanskými hřbitovy“ (VZP, 17) a z nichž jednou byla právě Angelika Neumannová (viz předchozí vysv.), nebo později básníkovu vzpomínku na olšanskou vilu jako na „ubohý a změšťačelý zbytek venkovské slávy dvou dvorů, zahrad a mnoha polí, který přes všecko připomínal chudákovi stále úpadek a konec rodiny“ (VZP, 81; viz také pojednání Kamila Reslera, St. K. Neumann na Žižkově, Nový život 1955, str. 435).

131, 25 *Hle, Fryna!* — patrně měl básník konkrétně na mysli vystoupení Liane de Pougy v baletu Phryné, jehož autorem byl skladatel Louis Ganne a který se roku 1896 dával ve Folies-Bergère v Paříži; viz vysv. k str. 105.

141, 19 *lilii křehkosti divné, jak ji Rossetti kreslil* — Dante Gabriel Rossetti (1828–1882), anglický básník a malíř preraffaelista; autor zřejmě naráží na jeho malby křehkých, oduševnělých ženských bytostí s výrazem nadzemsky extatickým.

149 *Commodianus de Gaza* — latinský křesťanský básník pohanského původu v 3. stol.; také s ním seznámil se St. K. Neumann v knize Remyho de Gourmont *Le Latin mystique* (viz pozn. k str. 174), hned v její první kapitole, kde také nalezl verš (str. 43, vydání z roku 1930, Paříž, Mercure de France), jehož užil jako mota: Aby učinili toto lidské pokolení bez jména Kristova. Pochází z Commodianovy básnické skladby o konci světa *Carmen apologeticum adversus Judaeos et gentes*, kde se čte v ediktu proti křesťanům, vydaném Antikristem, který tehdy vezme na sebe podobu ožilého císaře Nerona (viz str. 179). — Verše druhého mota jsou z *Baudelairovy* Litanie k Satanu; v jejím překladu z pera Arnošta Procházky, uveřejněném tehdy, v květnu 1897, v *Moderní revui* (3, sv. 6, č. 2, str. 62/63), zněly: Těch otce adoptivný, které ve svém černém hněvu / Bůh Otec vyhnal z ráje pozemského, / ó Satane... — *Adolphe Retté* (1863–1930), francouzský symbolista a jeden z průkopníků volného verše, hlásil se tehdy k anarchismu: odtud pozornost a sympatie, kterým se jeho poezie i esejistika tenkrát těšily v *Moderní revui* i u St. K. Neumanna, jenž v *Edici Nového kultu* vydal ve vlastním překladu jeho úvahu *Volnost, rovnost, bratrství* (1899). Citovaný verš — Rudý kohout zazpíval k novému křtu — je z prologu jeho básnické skladby *La Forêt bruissante* (Paříž 1896, str. 12), z bukolicky kostymované vidiny společenského příští ve znamení anarchie.

154 *Ad te clamamus exules filii Evae* — citát z mariánské modlitby *Salve, Regina*: „K tobě voláme vyhnání synové Evy.“

155, 32 *nyvé páry dítek Astartiných* — Astarta, bájeslovná foinická

bohyně, jejíž kult pronikl i do jiných končin starověkého světa; zde je míněna jako bohyně lásky a plodnosti.

161, 1 *Zdravas* — nejen tato apostrofa, opakující se dále ve verších 21, 31 a 33, ale i verš 23 *A požehnaný plod života tvého!* jsou rovněž citovány z mariánské modlitby *Salve, Regina* (viz vysv. k str. 154); 19 *Neboť slovo tělem učiněno jest* — „A Slovo to tělo učiněno jest“ (Jan 1, 14).

166 *Franz Servaes* — německý literární a umělecký historik, kritik, esejista, v devadesátých letech teoretický a kritický mluvčí německé literární a výtvarné moderny, zejména berlínské (viz např. jeho knihu *Berliner Kunstfrühling*, 1893), z jejíhož ovzduší napsal i román *Gärungen* (1898) a drama *Stickluft* (1896); působil jednak v Berlíně, jednak ve Vídni; citát z něho zní česky: Nikdy se však nesmí zapomínat na to, že všechno umělecké tvoření má kořeny v sexuální životě, že jako náboženství je jen „zakuklená rozkoš“, právě tak umění je — transponovaný sexualismus. — *Stanisław Przybyszewski* (1868–1927), polský romanopisec a esejista, píšící tehdy německy, působil u nás v druhé půli devadesátých let silně na mladé spisovatele kolem *Moderní revue*, jejímž byl přímým spolupracovníkem; přechodně také na St. K. Neumanna, jenž ve svém Novém kultu od října 1897 přinášel z berlínského časopisu *Die Kritik* v anonymním překladu pojednání St. Przybyszewského *Vznik církve Satanovy*, z jehož první části (4, č. 134 ze dne 24. dubna 1897, str. 799) jsou slova citovaná jako moto: „Zlý bůh... bezmezně nechal všechny instinkty rozliti se řečištěm pohlaví a pojmenoval to uměním“ (Nový kult 1, č. 1, str. 2/3).

173, 1 „*Pomsta je u Boha*“ — „*Pomsta Hospodinova jest*“ (Jer. 50, 15).

175, 10, 14, 17 *absolvo te* — (lat.) ironicky užitá církevní formule: Rozhřešuji tě.

179, 19 *sedíš vedle Poppeji své* — *Poppaea Sabina*, žena Marka *Salvia Othona*, jenž byl druhem císaře *Nerona* (37–68, císařem od roku 54) a odstoupil mu ji roku 59; po násilné smrti *Neronovy* manželky *Oktávie* se stala roku 62 císařovnou a zemřela tři léta nato.

183 *Adónis* — bájeslovný bůh jara a mládí, miláček *Afroditi*, jenž zahynul v mladém věku, ale i po smrti se směl na přímlovu milované bohyně vracet z podsvětí a prodlévat u ní; jeho kult byl maloasijského původu, ale pronikl i do antického Řecka a Říma.

185, 26 *starý rod buržoy* — zde a opětovně již v předchozích verších naráží básník na svůj původ z otcovy strany, viz vysv. k str. 127.

186, 1 *Věřím v Satana* — tak a podobně znějícím vyznáním značí tato báseň ironicky polemickou parodii stejnojmenné církevní modlitby.

188, 3 *Memento, homo* — (lat.) Pomni, človče.

206, 29 *by básník ničemný o tobě zpíval chytlavému davu* — snad konkrétně narážka na nedávnou sbírku veršů *Milana Fučíka* *Utíkám k slunci* (1897), viz pozn. k str. 281.

218, 26 *náš rod nevykoupený Evy* — ve shodě s patosem básně zas vlastně parafráze slov z mariánské modlitby: „vyhnání synové Evy“ (viz vysv. k str. 154).

234, 24 *Venus socia* — (lat.) Venuše společná, pro každého.

242, 1 *Stráž měkká, travnatá, až někde na konci předměstí* — nad básníkovou vilou na Žižkově, jejíž zahrada se kdysi rozkládala „od olšanského rybníka, mezi nímž a naší zdi byla tehdy jen úzká pěšina, po nynější Chelčického ulici, až ke konci zdi čp. 45 a pak v pravém úhlu vzhůru pod ‚stráž chudých lásek‘“ (VZP, 76); 6 *prý vrah tu nějaký kdysi popraven byl* — „vila číslo 45 ležela tehdy stranou až na konci města, v zapadlém koutě mezi olšanskými hřbitovy a vrchem sv. Kříže, dávným to popravištěm pražských soudů, pod ‚strání chudých lásek‘“ (Kamil Resler, St. K. Neumann na Žižkově, Nový život 1955, str. 435).

245 *Před výročím Husovy smrti* — viz stať Význam Husův, kterou o dvě léta později rovněž do Nového kultu (6, č. 8 ze dne 20. září 1903, str. 59) napsal St. K. Neumann pod pseudonymem Antikrist a kde se úvodem obdobně prohlašuje, že se vědomě neúčastnili Husových oslav toho roku, protože jich bylo zneužito „politickými kašpary“, „filosofickými slepci“ a „pastory“. K titulnímu tématu úvahy se tam poté charakteristicky praví, že Hus „ustupuje do pozadí před zástupy, jež jeho jiskru rozdmýchaly v požár, před lidovým hnutím revolučním, které nad něho a snad i proti němu vzrostlo a vydalo plody, jež právě jen uvědomělá činnost osvícených davů vydati může. Obzor Husův zdá se menší, užší obzoru táboritů. Nicméně jiskru položil a nebál se k svému skutku se hlásiti a potvrdil ho svou smrtí. A právě v tom, jen v tom ostatně jest jeho význam pro nás, dnešní revolucionáře. Víme dávno, že jeho ‚pravda‘ byla ‚lží‘ stejně jako ‚pravda‘ jeho protivníků... Byl zatvrzelý teolog, cele v tom ohledu syn své doby, a nikoli světloňoš nad svou dobou. Ale v zápase za to, co považoval za svou pravdu, vytrval. Hle, dobrý bratr kacírů a revolucionářů.“ Nicméně autor dále podotýká, že „Hus i tak je nás příliš vzdálen“, a zejména, že je třeba dbát, abychom „např. v případě Husově nechtěli znova stavěti mosty mezi námi a středověkem“.

248, 5/7 *a lid... je ochoten dnes zahrát si na luzu* — srv.: „Sociální demokraté a národní dělníci, to jsou dnes dva tábory, jichž úkolem je vzájemně se obviňovati z krádeží, nadávati si, rozbíjeti si hlavy klacky a snad i — kousati si nosy. A schůze jejich? To jsou — nebojím se to říci — výstupy řvavé a rvavé lůzy, nikoli shromáždění uvědomělého dělnictva“ (St. K. Neumann pod pseudonymem Brutus v stati Slepí, což neprohlédnete?, Matice svobody 2, č. 29 ze dne 18. září 1901, str. 2); 11/13 *a za potlesku tučných protektorů, již pro dobrou věc rádi pohnou měšcem, porážel hydru beznárodnosti* — narážka na to, že se národně dělnické hnutí, které proti sociálním demokratům po jejich protistátoprávním prohlášení z roku 1897 organizoval V. J. Klofáč, těšilo

přízni mladočeských kapitalistů a bylo jimi financováno; 17/18 *ať nosí třeba rudý karafiát či za červenobílou barvu bije se* — odznakem národních sociálů na rozdíl od červených karafiátů sociálních demokratů byly karafiáty bíločervené.

249, 33 *on dvě mandátů dobyl jako Havlíček sám* — při volbách do říšské rady roku 1901 byl V. J. Klofáč zvolen zároveň ve dvou okresech, na Kladensku a na Vysokomýtsku; Karel Havlíček Borovský, s nímž ho básník srovnává, arci ironicky, byl roku 1848 zvolen za poslance do rakouského parlamentu v pěti rozličných okresech zároveň; 39 *J'accuse* — (fr.) žaluji; 47 *vlastenci s nevlastenci* — vlastenci jsou, rovněž ironicky, míněni mladočeši, domnělymi nevlastenci sociální demokraté.

264, 5 *Oh, klene v zahradě za stodolou* — bezpochyby běží o scénérii z bývalé zahrady někdejšího rodinného statku olšanského: „Houští v druhé části za stodolou pod vysokou lindou zdokonalili bychom, rovněž kout u druhých dvířek nad Nesládkovými skleníky: měla-li tato zahrada nějakou erotickou minulost, zde bylo by možno pokračovati,“ zasnívá se básník ve svých „vzpomínkách toliko lyrických“ na „Žižkov čp. 45“, kde poté o několik řádek dále praví: „S literaturou měla tato zahrada jen to společné, že kvetla ještě v celé své venkovské nádheře, když jsem počal spřádati první své literární sny“ (VZP, 78), tedy ještě dříve, nežli se na jaře 1896 do rodinné olšanské vily přestěhoval.

274, 14 *thalatta* — (řec.) moře; *o nesmírné thalattě věčné a dobré* — narážka na Heinův lyrický cyklus *Die Nordsee*; 15 *o velikém Císaři, který se nevrátí* — míní se uctívání Napoleona, které se zračilo v Heinově díle ať veršem, např. v básni *Die Grenadiere* z *Buch der Lieder*, ať prózou, např. v *Buch Le Grand* z druhého dílu jeho *Reisebilder*; 23 *frisch, fromm, fröhlich, frei* — turnéřské heslo: viz 50. verš (*Frisch und frei und fromm und fröhlich*) Heinovy romantické epické skladby *Atta Troll*, kde se k němu hlásí nejmladší syn titulního medvědího hrdiny „Junker Einohr“, jímž si básník satiricky vzal na mušku typ zpátečnického velkoněmeckého mládí.

276, 7/8 *Volnými rytmy zpíval tě Heine* — viz vysv. k str. 274 a speciálně báseň *Meergruß*, úvodní báseň z druhé části Heinova cyklu *Die Nordsee*, kde týž xenofontský refrén *Thalatta! Thalatta!*

283, 5 *z hadrů a ze smetí strašák* — narážka na oportunismus tehdejší mladočeské parlamentní politiky; 8 *národní dělníci, kapitál držící s přinahrbenými zády* — národní dělníci, jejichž hnutí vzniklo za podpory mladočeské buržoazie roku 1897 proti sociální demokracii po protistátoprávním prohlášení jejích poslanců a ustavilo se roku 1899 jako národně sociální strana, vpadávali do zad třídně uvědomělému dělnictvu v jeho bojích s kapitalisty; 10 *rytíři s kropenkou a s tlustou Mařenkou* — katoličtí kněží a jejich farské kuchařky.

284, 27 *Červení* — sociální demokraté; 32 *Parlament! Poslance!*

— narážka na rostoucí oportunismus sociální demokracie, spoléhající se na hlasovací lístek a parlamentarismus.

285, 3 *Novelu jednu již udělal z toho* — míní se knižní novela Karla Sezimy *Kouzlo rozchodu* (1898).